

Leevi Lehto

LIKE

ÄÄNINEN

© Leevi Lehto 1997

Alkuteos painettu: Kirjapaino Oy Like
Like, Helsinki 1997

Leevi Lehto

ÄÄNINEN

eli sonetteja

Arto
Kytöhongan
muistolle

...mielen tyhjästä kuin vedenneito vedestä.

Paavo Haavikko: *Gagarin*

Me seems I heare, when I doo heare sweete musique,
The dreadfull cries of muredred mens in forrests.

Sir Philip Sydney: *The Fourth Eclogues*

Sisältö

Aristoteleen mukaan	9
Käyttöohjeen sijasta	10
Otavan uutisia	11
T:n kertomus	12
Joko Ono Mato	13
Sonneja on meillä useasti	14
Päällysvieras	15
Siitä mikä on, että se on	16
Lainausmerkkien aika	17
Re: Sidney: <i>Astrophil and Stella</i> , 45	18
Hra Permanederin antiklimaksi	19
Liikaa henkilöitä	20
Sarjasta O.P.:tä lukiessa 1	21
Asumaton saari	22
Ääninen	23
Vähintään kolme kättä	24
Volter Kilpi Blues	25
Vedekieltä (<i>kai</i>)	26
Back office	27
Jagellonicae	28
Sisene, G!	29
Kirjallisten naisten luona	30
Kirsille	31
Sarjasta O.P.:tä lukiessa 4	32
"Isä aukaisi makuuhuoneen oven"	33
Paparazzi. Nyt (Onegin I)	34
Jukka Mallinen	35
Täsmensi hän	36
Heitteille jätti puuron, antoi palaa!	37
Myrmekologi	38
Negatiivinen kyky	39
Lukijalle	40

Aristoteleen mukaan

Eheä, siisti käyttöliittymä.
Abdullah puttaa. Ben Lampion saa tiit.
Kykyä osoittaen kaikki huutaa, hurraa.
Tai kuittaat unen, heräät, olet ”sä”.

En sommitellut tätä tapahtumaksi.
Etsiä sallin tuulet, unten autot.
Käy kuten usein käy sen, joka luulee.
Nimesi tiedetään. Pää matalaksi!

Sää hieno on, ja sitä tarvitaan.
On toisten vuoro. Taas olet näyttämö,
kaapissa lepäelee runsas boa:

eräillä selkäpiit käy karmimaan,
toisille tragedia on käytäntö.
Ehkäpä pitkitämme nautintoa.

Käyttöohjeen sijasta

Seuraavat jutut ovat seitsemältä
viimeksi kuluneelta vuosisadalta.
Ne ovat – kuten alaotsakkeessa
annetaan ymmärtää – iloisia, ja,

jos kohta tuoksuvatkin äitelältä,
torjuvat tuholaiset talosta ja lehtimajalta
johtaen hyytymiin paluuliikenteessä
näin elvyttäen munuaistoimintoa

tai heidän lapsiaan ja niin edelleen
sukupolvesta toiseen, aina nykyhetken
kynnykselle saakka. Joukkoon mahtuu

paljon ja muutakin kummaa tapahtuu
ennen kuin näemme ääneen Mykenen
ja rapean kellanruskeana, kädelleen.

Otavan uutisia

Äiti on runoilija ja isä muuten vaan
tunnetun kirjailijan pseudonyymi.
Työrauhan menetys on kasvun paikka,
ja nainen viipyy huoneen hämärissä.

Defoe uskottelee lukijalle:
avanto hänen mielessään on Pariisi!
Onneksi tutut kiintopisteet – Pariisi,
Kampin ja Punavuoren tienoot, missä

tuo nainen kääntelehtii hämärissä –
kytketään yhteen kuvioksi, jossa
joku myös kasvaa omiin mittoihinsa

havaiten olevansa androgyyni.
Aamuna muutamana vanki karkaa ja
tarina avautuu kuin pähkinä.

T:n kertomus

.. .ajettuamme yhdeksisen virstaa asetuin
istumaan hiljaa ryhtyen itse-
pintaisen tarkkaan havainnoiden katse-
lemaan nyt avautuvaan näkyyn: mainituin

hevoisten takaosiin. Täplikäs suin
päin huiskimaan hännällään! A vot! Se
kolautti kavioita toisiinsa, ja nyt se
sai maistaa ajopiiskaa, jolla osuin

useaan kertaan sen lautasiin. Tarkkailin
hypähtelevää mäkivyötä heloineen,
kunnes se työntyi riuskan Enkelin

hännäntyvellä vaahtoon. Ihailin
myös eri viljalajikkeiden tuleen-
tumista pelloillamme. Surffailin...

Joko Ono Mato

tuo taimi. Nuo yöt. Nää juurakot
oliviinmustat orjat tuhannet
uponneet itset. Soivat luurangot
"päärynäkoiraan" mukaan viitannet

siististi imitoiden riitit laiminlyöt
sähähtää ansaneiti. Pois pääse et
saat paidan lainaksi, ja puoliyöt
kaikkeuden aamusalsan hallinnet –

taivaita haastat tanssiin, naimisiin
säestää orkesteri Gullkronorna!
nyt siat siitetäänkin porsaisiin –

pataan sut vihkii Vapaa Horna:
*"Pistä jo persiist, viimetteks bailaa Armstrong.
Hulabaloon tuo 'Mösjöö' Hiirenborg!"*

Sonneja on meillä useasti

Sonneja on meillä useasti
käytetty mullikoina siitokseen, ja
hyvätkin sonnit hävitetty liika varhain.
Yleensä sonni vasta kaksivuotiaana

on siten kehittynyt että käy
astutuskäyttöön. Toiset kaksi vuotta –
sitä voi arvostella jälkeläisten mukaan,
määräten siitosarvon. Myös hiehoja

monasti astutettiin liian pian
kaiketi lypsytaipumuksen vuoksi.
Ja kun myös toinen poikiminen koitti

yleensä tavalliseen aikaan, lehmät –
kun ei jäänyt vaurastumisaikaa –
tulivat hintelöiksi, ”lypsytyylisiksi”.

Päällysvieras

Eivätkä sanat merkitystä riistä
jos eivät annakaan. Käy seistä
etäällä kohteistaan ja "soida" niistä:
edetä tietä tuulen-seppeleistä.

Ennen kuin näytteen puristavat selkäpiistä
ja varoittavan esimerkin teistä
("tyhjinä vuotavista tynnyreistä")
kyhäävät, neuvoni on: Niistä, kiistä!

Riimi voi olla isku taikka voita.
Vie tyhjä tähdellisyys lukuhalut,
jos yksinomaan silmäätkin markkinoita

voi hyllyillensä jäädä kaupankalut.
Arvalla heitä miimit, lainaa alut,
maailman taskussa on maailmoita.

Siitä mikä on, että se on

Tuhlaamme nykyisyyttä kaikkialla.
Neuvo on harvoin tervetullut.
Sanotaan: Jumala Taivaan hoitaa hullut.
Miesten ja naisten täytyy kuolla.

Runous on paholaisen viiniä.
Vaivaamme täällä lääkettä lie ollut.
Antakaa keisarille vaihtopullot.
Aikamme nuoriso on tuolla.

Johannes tuli, hän ei syö ei juo.
Suloinen kuulla kuitenkin tuo oisi.
Ennemmin kurki sulaa kuin tuo suo.

Rukoilen: veisi, möisi, taltioisi.
Eläimet ovat tasa-arvoisempia.
Teatterissa, ulkoillakseen, soisi.

Lainausmerkkien aika

"Kauaksi toisistaan, korin äärinurkkiin
minä ja tyttäremme... Siksi emme
tarkassa synkronissa keskenämme
käyttäisi suhteessamme sanaa 'mikäli'...

...tuhlaisin kaiken huulipunaan, turkkiin
muunlaisillakin moottoreilla... Suutelimme.
Hänelle merkitsi vain kahluuamme.
Kokonaispituus kutistui. Askelväli,

hallittu habitus ja kaiken lisäksi
pyöreä kattopeili antoivat
syyn vahvaan adjektiiviin 'rehevä';

testeissä osoittautui isäksi.
Huom. että lokasuojat ovat loivat,
humina asvaltilla paikoin häiritsevä."

Re: Sidney: Astrophil and Stella, 45

Murheinen ilme usein näyttäytyy
naamaani maalattuna, myrskypilviseen:
ei tuhlaa sääliään hän surkeuteen,
ei vaikka tietää: itse on sen syy.

Vaan! korviinsa kun taannoin osui tuo
legenda lempivistä, katkerahko,
nyrjähti sydäimestään sisimmäisin lohko:
merestä sieltä pulppui kyynelvu.

Siis! jos Haavekuva, soma lume silkka,
ennemmin armon saa kuin orjan ahdinko
(palkaksi kunniastaan epäily, ja pilkka),

niin pyydän, armain, ajattelisitko:
minussa myös luet riipaisevaa näytelmää:
en ole minä, säälikin minun tarinaa.

Hra Permanederin antikliimaksi

Missäkö otti vastaan hänet mies?
Palatsissaan, hankaluuksitta –
joskaan aivan vailla valmisteluja eivät
koskaan yltäneetkään hurmokseen.

Toisaalta koska tahansa ja ties
missä onkaloissa tapasi Hertta-rouvaa: juhlallisuuksitta
kapeine ”portaikkoineen”, jotka aina veivät
ovelta suoraan toiseen kerrokseen.

(”Hetkenkö heikkoudessa siirryt isään?”
huudahti, nousi, astui nelisen
askelta taaksepäin, ja viivähti.

Avasi oven. Kärsivän ”Sisään!”
-hihkaisun jälkeen löysi verisen
jäämistön... ”Maantieltäkö...?” älähti.)

Liikaa henkilöitä

...ja pudotti Sen? Tähystäjä? Saapuiko luo?
Vai eikö mies muista? Rikos vanhene ei, on
selittämätön, tosirunsas, *Entelekheion*:
ilmentymätön "Pidä-Kylmänä-Juo".

Oman ylpeän ivansa lähettiläs – sekä kirjat!
Naimattomin kaikista, "iokeamielinen" sade,
tuo "Kenestä puhutte?" -tarjokas, ah! ynnä kade!
poukamaan uivat vimmaiset, sorjimmat irjat,

nuo unnut kuin hän, Lisi, jo olisi "poies",
jos nojaakin kaiteeseen Asta N. Jotti, saa
auringon kädet ja, pensaiden alla, Glanzoies

hän väistää estyvää outoa valoa, mies.
Ja autoa, kurvassa korviinsa konnotoivaa.
Ja pensaiden alla, varjokas, perhosen ies

Sarjasta O.P.:tä lukiessa 1

Ajatuksettomasti täysin tapahtunut on kaikki.
Suhdetta mitään siihen ollut ole ei
tarjoilijalla. Tuskinpa tarkoittamastaan
hän muistaa ("Yö tequilaa soittaa.") kun, oi,

ruokintaohjeita laatii hän taskuja kopioi
puoliaan harjoittaa näppäimistöllä
hyppiä alkavat taas valerullat
hyperkohteliaat ja vietävät, viskovat

parinvaihtajain pöydiltä syrjään hyppäävät
kopean jumalattaren, Amorin, notkeat sormet
sijaiskärpästen kuumen, soikean kaupungin

mieluisan päivät varrella hyörivät
antoisa hissi ja kello! ja nappulat vilpoiset
vainajat sulkevat takaruumaan suopungin

Asumaton saari

Kun pyydän, maljaan helmet kerännet.
On turha auringossa taittaa peistä.
Sen liitoksista, aika repeilleistä,
näet saadut iskut, poikkeukselliset.

Nuoruutta vertaan peltoon, tiluksiin.
Alkoiko ilta aamun syvänteistä?
Lyhtyinä tinasotilaat saa seistä,
kun kerään tuulta mustiin kirjaimiin.

En tartu enää uusiin tarjouksiin.
Ei mittakaava ole näköala.
Kaipuun tai tauon tavoin lehden avaan,

kirjoitan, peitän, käännän, pyyhin, salaan.
Oi aika loittoneva, tule, ala, pala!
Nyt saari asumaton lipuu laituriin.

Ääninen

Tietojen kirja. Kun käkiemo pesi.
Matruusin muotokuva. Hra Hentunen
ja hänen vuosisatansa. Ken
soittain sotaan lähtee. Orvaskesi.

Maigret ja ystävätär. Leskesi
ja emäntäni. Runoja tapaillen.
Nuorison käytös. Viisaan viini. Ääninen,
sen kasvit, kalat, virtaama ja vesi.

Jevgeni Onegin. Keskustelu. Sisko.
Hevosen seksitavat, novelleja.
Helsingin Seudun Veroluettelo.

Ääni ja vimma. Pieni sisilisko.
Varjojen maa. Iloinen sukeltaja.
Se kesä. Virvelimme. "Kato, Ruotsalo!"

Vähintään kolme kättä

Taivaalla oli valoisaa ja loisti
pitkin kesineen kuin jonkin veteen
omien kasvojensa huoneen verran
sillalla täysin katveeseen ja muisti

vierellään lasillisen, nähtävästi
kähertyi kokoon tässä kreppihameen
Iriksen luona taikka toisen kerran
selällään takanaan, ja toisti, toisti:

voihki ja asettui ja Benet nousi
lipaston päällä palattuaan päivään
unohtui viikkokausiin, mutta sousi,

kikatti vuorotellen leninkiään
sormeillen pisaroi, ja jäykkä jousi
päällensä kosteat kuin kerma, sisään

Volter Kilpi Blues

Ajattele itseään vain: mitä sattuu.
Jaksaa ja jaksoi sen mies, setelinsä:
nyt mene ja kirjoita isoista osaa
sä "siitä, min tiedät". Jo varttuu

muu perintö maassa ennen kuin karttuu.
Pikapuoliin tuo takaisin hän putelinsa:
ja vene jo irroita, ottavat osaa
ja otsikko laita, ennen kuin tottuu,

meteli jaksa, ja tuikean laihana
jäniksenpoikana näistä
näpin-pihdeistä Kailana Leinona

talleta pääoma huikean painava
sun "klahvisi saranakitimen häistä"
on iäksi kiinni, sinulta, lainahana.

Vedekieltä (kai)

Jos Vedeltä kysyn, kysyn missäkö *uin*:
mikä sinussa "lukeutuu" ja on "*unta*",
ja untako *vain*? ja entä tajunta?
syvä kuin laskento, luja kuin duuri, *kuin*

kavala aavistus, valkea *velho*, kuin
seura- *tai* hiiskunta, loiskunta, lunta
(jos minulta kysyt), ja *ehkä* keinunta
yön – ja sen esteen, kun rikkouduin,

haaksi. Kun en transponoitunut maaksi.
Kovin *uhkea* olento, jos enoilta kysyt.
Tovin *kukkea* lento. Tulento. Täysi

kuin *tyhjä*, mutta sinua täysi,
saarrettu, poistunut täältä, jos rannalta kysyt,
jos nytyt ilahduttavat *sinua*.

Back office

ongelma ryhmä on Varatuomari Halme
ja/tai yhtenäis valuutta tai -tuomarinna
henkilöyhtiövastuusta kiistely
ei talousrahoitus Johtaja Tunne

Periaatteessa vastaava rahoitus kaupalle
toimiva toimii liiketoiminnan Sanna
hallintojohtaja T. Tuulimylly
toimii ja vastaa hallintojohtaja Calme

Riskienhallintojohtaja toimii kuin pelto
ja vastaa viestintäjohtaja uus
toimii rahoitus Kai -operaatio

Korhonen Pentti yhtiön mahdollisuus
talous on ynnä Kenttä-Osaston tuotto
ja Korckmanni Tunneli on salaisuus

Jagellonicae

Laulava kohtalo ja päättymätön
puutarhanmuuri. Noitavaimo Frederika
oikaisi vihollisen sielunlabyrinttiin.
Suitian valtamarski puhui. Kivi-oopperassa

legatokaari särkyy partituurin
viileissä holvistoissa. Kenen vika,
todella sairaan piinallinen
mystinen unimetsä onkaloineen,

näyttämön pukutyö, ryypäminen?
Maankavaltaja ja koira Klaus Fleming
irvistää uhkaavasti: tyttärensä

olivat tämän mellastuksen alku.
Vapaaksi Hynnille, jonka asteikko.
Kuningas Sigmund, kohtalomme.

Sisene, G!

Alussa oli sana, ja Se sana oli
juma, se oli *hyvään* näköinen, lyyli
rakkaamme talousopettaja Lyyli
da Lentino, joka, jos kuka, *persana*, oli

in corpore, *sano*. Kato nääs, sana oli
kiertänny: muka jambi, daktyyli
niitä me lyyrikot kylddyri lyyli,
ja kyyli! FIM 1200,- / sana oli

Kyllitty! tai *Hiivaa*. Piikaa
kun kysyi, tuli kuistille fryökkynä, tākynä,
bambi bambino, paasaa ja tsiigaa

Pääkirjan Yökynä, lellitty, ökynä,
ja vaikka se pani että "piipaa, piipaa",
se Sana oli jumalan tykönä.

Kirjallisten naisten luona

vain vähän isompi kuin Jutta
kanssansa huolehtimaan pienen, aidatun
ja kirjailijat... Hän kirjoittaa itsekin
leikkien sillä välin. Mutta

nuoremman neidin tavoin *hullaantunut*
hiipien lyhyin, melkein sokein askelin
juhlava hattu näytti vuokratun
puhutaan kuutamosta, mutta

hyvinkin kenkkumainen, vaikka
hyväksynytään luuvalosta, niin
siltikin. Poismeno oli viiltävä ja

kuului siis Isabelin tehtäviin
pitäen häntä vankinansa, jotta
suhdettaan rikolliseen Archeriin.

Kirsille

Onko olemassa *yksityisiä*
sanoja? (kysyy t.s.) On? *Ni?* Ehkä niitä,
enempää kuin atoomiakaan,
ei voi suorastaan nähdä,

itsepölytyksen tietä: nimenä
vaatimattomilla hengenmiehillä
on *Mirabilis Jalapa*, ja ovat ne
läpeensä punatukkaisia.

Siis kuin Rakkaus? Musta
ja valkoinen sipuli? Pitkäsar-
vinen sonni? Aistiva äly

ja *Encantamiento*? Oih...? Yötatar?
Joskus ne purevat kuin mainoshäly;
olethan silti aina, Rakastajatar?

Sarjasta O.P.:tä lukiessa 4

Nyttemmin jo saada dada-teoksia sellaisia kuten
G. Tzaran Manifestes dadaistiset Taide
ja "Merz", sein Fussball" on Dada",
Ja niin ed. *suom.* Dadan Hispano-Suiza

Analyysistä osin sekä, että Sä, joten
Tapauksessa eksyttämättä. Se on kaide
Useimmiten *Aulanko* kantaan. – Daa da da
Historiasta, yhä Falloksen palvelijoita ja

Muittenkin innostuksessa saaneiden, m.o.t.
Esteettisille tohtori Anttilan Suomen
Muutama sitten vai kirjallisella

Joka ainoa juttu, vakavasti. Huomen
On esteellisyyttään erehdyksessä Kaikki
Juodaan Siis verrannollinen *taiteena*. Vot!

"Isä aukaisi makuuhuoneen oven..."

Puhukaamme nyt vakavasti. Hupsuuttani
en läsnäolostaan huolimatta ostanut
koruja, naisen sähköä, oi liimattu käsi –
niinpä kuin halpana kaikuna toistaen lapsuuttani

tuo näkymä alleviivasi onnettomuuttani
tarkkaavuuteni kohdistuessa nyt eessä (eessäsi)
vaaniviin mahdollisuuksiin. Ollapa kostanut!
Yö oksensi tarjouksensa: vastaisuuttani

sitä kohti korkeiden askelten uomissa
käyn aamusta aamuun, tarkk'ampujan leski,
ja Ljubotška-raasu (kiimansa kourissa)

"rajussa" tärkeipalttinakuosissa
päätynee samaan, mistä alkoi: keski-
pisteeseensä. Ilkkukaa vain. Me mittaamme vuosissa.

Paparazzi. Nyt (Onegin I)

Nyt uuden käden rintaa vasten painaa
ja miettii, keitä. Tuhkaa ilmeessään
ei nähdä – naamion hän lainaa
suin päin taas suoden tilaisuuksiaan.

Montakin jyrkännettä alas vaipuu
rutiininomaisesti kuolaavana
varakkaat asiakkaansa väristen.
Avaimet käteen hajoaa. Se avolava...

Paeten saapui kolme päivää sitten:
nyt ei häntä ole! miamibeachilaiseen
hän siirtyi iankaikkisuuteen.

Nyt tuntee elämysten täyden kukinnon,
ken näytöksissä kuulsi ennen
ylitseen käyden ilmitullen, mennän.

Jukka Mallinen

Ruislinnun ääni, keitossani hius.
Harteilla pitäisin mä pääni;
Hänelle pieni, ylänköinen lääni
ja sen valtaistuin: Oy Zeus & Deus.

Sopimuskumppanina piirsin: Pius
von Heaven, Talvisääni, Laiskanläksy,
Kevät, Kesä, Sydänkesä, Syksy,
Linnunlaulun Linda Lampenius.

Nyt tuosta vuosia jo on. Nyt tukka
harmenee mullakin, ja tuuttaa Kriikku.
Kysymys: olinko tosiaan tuo jukka

mallinen? – Myönneltiin, then disagreed to
Egri Bikaver. Tuoksui maalaamani kukka.
Kulhosta kuului ääni. ”Käyb käsi kuis?”

Täsmensi hän

Kas tässä: Nti Se-ja-Se. Ehkä hiukan
raukeana tänään. Istuu tuu, vilkaisee sääreen.
Avajaa laukkunsa ja poimii kääreen.
Sitten hän aterioi ja laatii niukan

raportin Johtajalle; omaksuu tiukan
ilmeensä, nousee, menee naistenhuoneeseen
ja jää odottamaan lavuaarin ääreen.
Raosta oven alta näkyy piukan

yöpaidan olkain. Veri pulppuaa kuin sose!
Hän ohjaa todistajat vara-asuntoon
kädessä yhä pieni, mutta tarkka ase.

Viimeistään tässä moni herää kiljaisuun.
Juanita säätää vivun ala-asentoon.
Sen jälkeen koittaa kolkko hiljaisuus.

Heitteille jätti puuron, antoi palaa!

Viimeiseen mieheen puolsi Santa Rosaa.

Riuskasti siirtyi ulko-ovelle
surkeissa neljän pennin saappaissa
(ei varmaan toista yhtä yksinäistä...)

ja näytti pääsylipun kanta-osaa!
Toistettuaan jo liki tuhannelle
epäröi hetkisen. *Nyt minänsä*
jo ihan torni... Näettekö tuon lähistöllä

nukkuvia pikku kyliä – joissa tämä
tapansa mukaan vannoi olevansa ”melkein
kuin epätoivo, hirvittävä

Highlander-isä suurellisin elkein” –
kiertävän tien? Ette? Tuskin yllättävä
avanto. *Teidät on piiritetty! Täysin palkein!*

Myrmekologi

Tapaus oli ollut, kuten hän
asian ilmaisi, "kinostava".
Nimetön kirje sinetöi asian. Rikostapa
vain heitti epäilyksen häivän...

Harvemmin kuulee niitä lävistettävän...
Päivän on täytynyt olla hiostava...
Toisinaan työ on kuvottava,
toisinaan pettäjää näet petettävän...

"Muutamiin intiimeistä runoistaan
liikaakin merkitystä lastatun..."
Tohtori Watson havahtuu: käyttäytymismalli

rinnastuu (muurahaisten) yhteiskuntaan,
asiaan jonka kohde hoiti itse, ja vasta kun
prosessin logiikka sen salli.

Negatiivinen kyky

Kaipaan sua aikaan, keston rauhaisaan.
Paitsioon silloin kätket soiton lait
ja katsot itse kerraan kilparataan
tai neitseeseen keitaan piiloon menneen nait.

Se muu on aatteita ja kiistailua, Pat.
On luulo tietoa, ja hautuu, raukee pois
tai keitetään – sä menyyn tallennat
nuo touhukkaat, ne lauantaina sois.

Ei – et yllä keston, kylmään seitsensaattoon,
milloinka ponnahtaa sen mainingit?
Uniimme virvoitusta tuot, ja aattoon,

toreille veikot, nerot viitannet,
vihiltä heräät. Mennyt taikas oon,
kansoille eväät. Orrella kuuntelet.

Lukijalle

Edelle painetut tekstit ovat sonetteja. Tämä on 1200-luvulla Italiassa kehitetty runomuoto, jolle ovat tunnusomaisia säännöllinen säkeistöjako sekä yleensä jollakin tavoin lomit-
tuva riimitys. Esimerkiksi:

Otto Manninen: "NEL MEZZO DEL CAMMIN..."

Eino Leinolle elämän keskipäivässä

Nous ammoin maaliskuisten unten ummut	<i>a</i>
ja välkkyi helkatulet toukokuun.	<i>b</i>
Nyt kesää täyttää tähkii kedot, kummut,	<i>a</i>
sen vehmain verho pukee maan ja puun.	<i>b</i>

Siis tuumitko: koht' armain suvi, tummut! -	<i>a</i>
Ei, lämpö vain nyt kruunaa loiston muun,	<i>b</i>
ja rauhan virret soi, ei sotarummut,	<i>b</i>
sua elojuhlaan kutsuu siunattuun.	<i>a</i>

Niin Luojan kesä kiirehtivi hiljaa,	<i>c</i>
sen täyttyy ihmetyöt, ei kesken jää,	<i>d</i>
se maasta nostattavi suurta viljaa,	<i>c</i>

ikuista viljaa, virren heilimää.	<i>d</i>
Ja täys kuin kesä kukkaista ja liljaa	<i>c</i>
syys olkoon väri-, tähtivälkkynää.	<i>d</i>

6. VII. 1918

Tässä riimikaava (jonka olen merkinnyt laitaan kirjaimin: *abab abab cdc dcd*) on hyvin puhtaasti italialaisen perinteen mukainen. Alku voisi olla myös muotoa *abba abba*, ja loppu vuorostaan *cde cde*. Englannin perinteessä, joka alkaa Sir Philip Sydneystä (1554–1586), Edmund Spenseristä (1552–1599) ja Shakespearesta, on suosittu muunnettua kaavaa, joka usein päättyy riimipariin (esim. *abab bcbc cdcd ee* tai *abab cdcd efef gg*).

Näitä kaavoja on aikojen saatossa paljon myös varioitu, ja täysin loppusoinnuttomiakin sonetteja on toki kirjoitettu jo kauan ennen tätä teosta.¹

Oleellisinta sonetin muodossa lienee sen epäsymmetrinen kaksijakoisuus. Alun kahdeksaa säettä (kahta nelirivistä säkeistöä) on tapana kutsua *oktetiksi*, loppu muodostaa

1 Sonettimuodon luojana pidetään Fredrik II:n “modernissa” hovissa palvellutta lakimiestä (notaaria) Giacomo da Lentinoa. Olen taipuvainen Paul Oppenheimerin (*The Birth of the Modern Mind. Self, Consciousness, and the Invention of the Sonnet*, New York 1989) kantaan, jonka mukaan kyse ei ollut minkään perinteisen runomuodon (kuten *canzonen*) mukauttamisesta, vaan aidosta välähdyksenomaisesta “keksinnöstä”. Sonetti on kulttuurituota, artefakti. – Muodon historiasta ja kehityksestä ks. myös Michael R. G. Spiller: *The Development of the Sonnet*, London and New York 1992. Kiinnostava johdatus Shakespearen arvoituksellisiin sonetteihin on Gerald Hammond: *The Reader and Shakespeare's Young Man Sonnets*, London 1981.

sestetin. Varsinkin italialaisessa muunnelmassa osien väliin jännittyy tauko tai käännekohta (*volta*), ja sestetin tiheämpi riimiaines herkästi kiihdyttää rytmiä loppua kohden. Sonettia on sanottu kaikista runomuodoista taiteellisesti ja äänteellisesti tiiviimmäksi.

Sonetti levisi muutamassa vuosisadassa kaikkiin tärkeisiin eurooppalaisiin kieliin, ja siitä on – vahvasta sidonnaisuudestaan huolimatta – tullut maanosamme suosituin runomuoto. Vaikka se herkästi yhdistetäänkin lemmenlyriikkaan, se on taipunut kaikenlaisten aiheiden tarkasteluun. Keskiajalla sonetinsepitystaito kuului ritarihyveisiin, ja se on ollut myös suosittu kilpalaji. Myös modernin runouden kivijalassa sillä on tärkeä paikkansa (Mallarmé, Rilke).

Sonetissa käytetty mitta on vaihdellut italian ns. yksitoistatavuisesta säkeestä englannin viisipolviseen jambiin (kaksitavuinen nouseva mitta) ja ranskan aleksandriiniin. Suomessa on yleensä käytetty joko nousevaa tai laskevaa viisipolvista säettä, joskaan tulokset eivät ole saaneet varauksetonta hyväksyntää (vrt. A. Ahlqvistin paljon pilkattu 'Suomalainen sonetti' ja Unto Kupiaisen arvio, jonka mukaan "ainoatakaan aidon luontevaa suomalaista sonettia ei ole tähän mennessä syntynyt"²). – Itse kokeilin alkuun lä-

2 Mielestäni siistejä sonetteja ovat tehneet ainakin Eino Leino, Otto Manninen ja Heikki Asunta. – Kokoelmallani on suomalainen edeltäjänsäkin: Einari Vuorelan kuulas *Kullanhuuhtoja* (1937), joka sekin sisältää yksinomaan sonetteja.

hinnä viisipolvisella jambilla, mutta päädyin varioimaan sekä säkeen pituutta että mittaa aika vapaasti. Myös vapaan ja sidotun mitan vuorottelu ja kevyet synkopoinnit viehättivät.

Runot on seipitetty kesän 1997 aikana. Melkein kaikki ovat syntyneet edeltävästä, yleensä sattumanvaraisesti kootusta tekstimateriaalista työstämällä. Kokoamisessa olen käyttänyt mm. seuraavia menetelmiä (osasta kiitos Charles Bernsteinille, ks. 'Experiments' osoitteessa <http://wings.buffalo.edu/epc/documents/experiments.html>):

- kirjoitetaan katkelma suomenkielisestä teoksesta puhtaaksi alustavasti säkeistään. Sitten sanoja typistetään, ja runo seipitetään saadun äänneaineksen pohjalta assosioiden;
- kuten yllä, mutta takaperin;
- poimitaan sanoja umpimähkään eri lähteistä ja järjestetään ne alustavaan säemuotoon. Muokataan vapaasti assosioiden;
- lainataan jonkin olemassaolevan sonetin (kuten Otto Mannisen 'Diogenes') riimisanat ja täydennetään muu osuus lähtöteksti mahdollisimman hyvin unohtaen;
- korvataan olemassa olevan sonetin sanoja (esim. säkeistön ensimmäiseltä riviltä 1. sana, toiselta 2. sana jne.) muualta poimituilla saman sanaluokan sanoilla. Tekstiin aletaan sitten hakea tolkkua vapaasti muokaten;

- poimitaan jambisia tai muuten rytmisesti kiinnostavia proosakatkelmia eri lähteistä, järjestetään alustavaan säemuotoon, muokataan;
- käytetään pohjana mahdollisimman tarkkaa ns. äännekäännöstä olemassa olevasta vieraskielisestä sonetista (kuten John Keatsin 'Bright Star').

Jos romantisoiva vertaus sallitaan, olen usein tuntenut itseni kuin kuvanveistäjäksi, joka takoo esiin vastahakoiseen massaan ”kätkeytyvää” muotoa (ja sisältöä). Ihanteenani on yltyvästi täysi nonsense ja dada, mutta samalla olen voimaton merkitystä vaativien yliminöjeni edessä. Toivon, että näiden yhteentörmäyksissä on syntynyt jotakin kiinnostavaa.

Mitta ja riimihän ovat nyt jonkin aikaa tehneet paluuta suomenkieliseen lyriikkaan. Itse kunnioitan yhä syvästi erityisesti 50-luvun modernismia, mutta myönnän, että se on luonut tietyn ”vapaan mitan diktatuurin”, jossa runolla on vähemmän liikkumavaraa kuin konsanaan sidotun mitan valta-aikoina. Modernismimme teoreetikkojen ajatus asiaa yksikäsitteisesti vastaavasta ilmaisusta³ on minulle niinikään kauhistus. – Näissä oloissa mitallisuus on tuntunut tarjoavan *yhden tien* runon luovien varojen vapauttamiseen.

3 Vrt.: ”Haavikko sanoo mitä tarkoittaa, mutta myös tarkoittaa mitä sanoo.” Paavo Haavikko: *Prospero. Muistelmat vuosilta 1967–1995*. Art House, Helsinki 1995, s. 175.

– Tekotapani vuoksi runoissa on jonkin verran ilmeistä kollaasimaisuutta ja kirjallisiakin lainoja. Vaikka olenkin jäävi antamaan lukuohjeita, minusta näyttää, että näissä ei ole kyse muuhun aineistoon lisätyistä tulkintavihjeistä (niin kuin usein modernistisessa perinteessä) vaan aiempien, poistettujen, kiistettyjen tai kyseenalaistettujen merkitysten jäänteistä tai kaiuista. Toivoakseni ne ilmentävät kaiken kirjoituksen kerrostuvuutta: sitä että me emme voi koskaan noin vain avata suutamme ja puhjeta puhumaan ”mielemme tyhjistä”.⁴ Siksi en myöskään yleensä ole katsonut tarpeelliseksi osoittaa lähteitäni.

– Satunnaisuudesta kiinnostunut voi jatkaa internet-osoitteeseen <http://www.substanssi.fi/aaninen>⁵, jossa julkais-

4 Jonkun mielestä runoissani on ehkä liikaa erisnimiä. Minustakin oli. Jo ihan ensimmäiselle sonetilleni annoin nimeksikin 'Liikaa henkilöitä'. Sitten ajattelin, että kokoelman nimeksi sopisi joku paikannimi. Ääninen tuli hakematta mieleen. Vasta aika paljon myöhemmin luin, että sana 'sonetti' ei välttämättä alkuaan tarkoitaakaan 'pientä laulua': mm. Dante *De vulgari eloquentiassa*an johtaa sen latinan sanasta 'sonitus', ääni tai melu, jopa 'tyhjä ääni'. Sonetti olisi siis pieni ääni, ääninen – ja tarkemmin vielä itsessään, ilman melodian tukea harmonisoitu ääni. (Ks. Paul Oppenheimer, *mt.*, ss. 175–181). Minulle, kroonisesti epämusikaalisena, tämä oli mieluinen tieto. Puškinin *Jevgeni Onegin* taas debytoi nimirunossa; sittemmin minulle muistutettiin, että Onegin on suomeksi Äänisläinen. Asta N. Jotti, jos koskaan luet tämän...

5 Nytemmin <http://www.leevilehto.net>. Versiossa “2

tu kokoelman nimiruno varioituu hiiren klikkauksesta loputtomiin, lähteenään teoksen muusta sanastosta koottu tietokanta. Tämä on itsenäinen taideteos, joka kuitenkin sisältönsä ja muotonsa puolesta muodostaa kirja-Äänisen rinnakkaisedition.

Degerbyssä ja Helsingissä elokuulla 1997

L.L.

beta” (2002) pohjarunona on 'Otavan uutisia'. – Tammikuu 2009.

**"...vihiltä heräät. Mennyt taikas oon,
kansoille eväät. Orrella kuuntelet."**

**Ääninen on kokoelma mitallisia
sonetteja Danten ja dadan
hengessä.**

**Ääninen on myös kahden
median teos. Sen nimirunosta
voi internetissä tuottaa yhä
uusia versioita, joissa kaikuu
kokoelman muu sanasto.**

**Ääninen on sekoitus uutta, vanhaa,
lainattua, ja unta. Sen valossa
modernismi voi näyttää
vanhanaikaiselta.**

**Leevi Lehto (s. 1951) on
helsinkiläinen suunnittelija,
suomentaja ja runoilija. Hän on
julkaissut neljä runokokoelmaa ja
romaanin 'Janajevin unet' (1992).**

ISBN 951-578-524-3

9 789515 785244

